

Culla

màgica i medieval

ALT
MAES
TRAT

CULLA
Municipi d'Espagna

MERITS
D'ESPAGNA

EL CÍRCULO
DE LOS
TEMPERARIOS

TERRITORIO
TEMPLARIO
CULLA

EL CAMINO
DEL CÍD

Coneix Culla

Culla és un xicotet municipi de la comarca de l'Alt Maestrat, a l'interior nord de la província de Castelló, amb una grandesa en el seu patrimoni historicoartístic, mediambiental i etnològic, que no sols el seu Conjunt Històric és mereixedor de la declaració de Bé d'Interès Cultural (BIC), sinó que és considerat un dels Pobles més Bonics d'Espanya.

Aire de temps remots

L'atmosfera de màgia medieval que es respira en l'entramat dels seus carrers, carrerons i places, coronades per les restes d'un castell d'origen musulmà. Envoltada d'impressionants paisatges i paratges naturals es destaca la Carasca, una majestuosa alzina centenària declarada arbre monumental de la Comunitat Valenciana.

La visita a les entranyes de la terra en les antigues mines de ferro del Parc Miner del Maestrat contrasta amb l'observació del cel i l'espai en l'Observatori Astronòmic del Maestrat, sota un cel perfecte, net de contaminació.

És un lloc idíl·lic, on desconnectar de la bullicia i deixar-se portar per la màgia i gaudir de la seua excel·lent gastronomia en els seus nombrosos allotjaments rurals. Culla, sent un dels pobles més bonics d'Espanya, ofereix una experiència inoblidable per als qui busquen descobrir el seu encant únic.

Culla s'inclou en el Camí del Cid i la Ruta dels Templers, a més d'oferir les seues pròpies rutes amb visites guiades i autoguiades.

Nucli històric

L'entramat de carrers estrets, places, racons amb encant i els diferents edificis carregats d'història, confereixen a tot el nucli antic de Culla un conjunt molt interessant que atorga al visitant la sensació de sentir-se transportat a una època medieval, en la qual el passeig suposa respirar tranquil·litat i aire pur.

Este interessant conjunt està declarat Bé d'Interès Cultural, com Conjunt històric-artístic en 2004, la qual cosa ha aconseguit que Culla es posicione com a destinació turística d'interès en molts aspectes.

La Ruta dels templers

Culla guarda una rica història lligada a l'Orde dels Templers. Durant l'Edat mitjana, els Cavallers Templers van deixar una profunda petjada en esta localitat. En 1303, Guillem d'Anglesola, net de Don Blasco, va vendre Culla i tots els seus dominis a l'Orde del Temple per la quantitat de 500.000 sous. En 1307 és extingida esta Orde per mandat Papal, passant a dependre de l'Orde de Santa Maria de Montesa. Cal destacar que, en 1345, es crea la deno-

minada Setena de Culla o Comunitat de l'Herbatge, constituïda per: Culla, Atzeneta del Maestrat, Vistabella del Maestrat, Benassal, la Torre d'en Besora, Benafigos i Vilar de Canes. Es tractava d'una agrupació estratègica de municipis sota domini de l'Orde de Montesa. Estos vestigis històrics testimonien la importància de l'Orde a la regió i en la vida quotidiana dels seus habitants.

Graner del Comendador **Antiga Presó**

Obra dels ss. XIII i XIV, utilitzat com a presó durant les Guerres Carlistes. Inicialment, va servir com a magatzem de gra sota l'auspici del Comendador de l'Orde de Santa Maria de Montesa, però més tard, es va convertir a la presó municipal. Actualment, ha sigut restaurat, servint com un centre d'interpretació obert als visitants.

Església de **El Salvador**

L'església de Culla, construïda a principis del segle XVIII i consagrada en 1712, compta amb una torre campanar afegida posteriorment. En el seu interior alberga un retaule del segle XVI dedicat a Sant Roc, així com una estàtua en pedra policromada del Salvador, patró del poble. Durant la Guerra Civil, l'estàtua va ser danyada però posteriorment restaurada per a la seua exhibició en l'exposició de La Llum de les Imatges. A més, destaca la presència d'una pila baptismal gòtica.

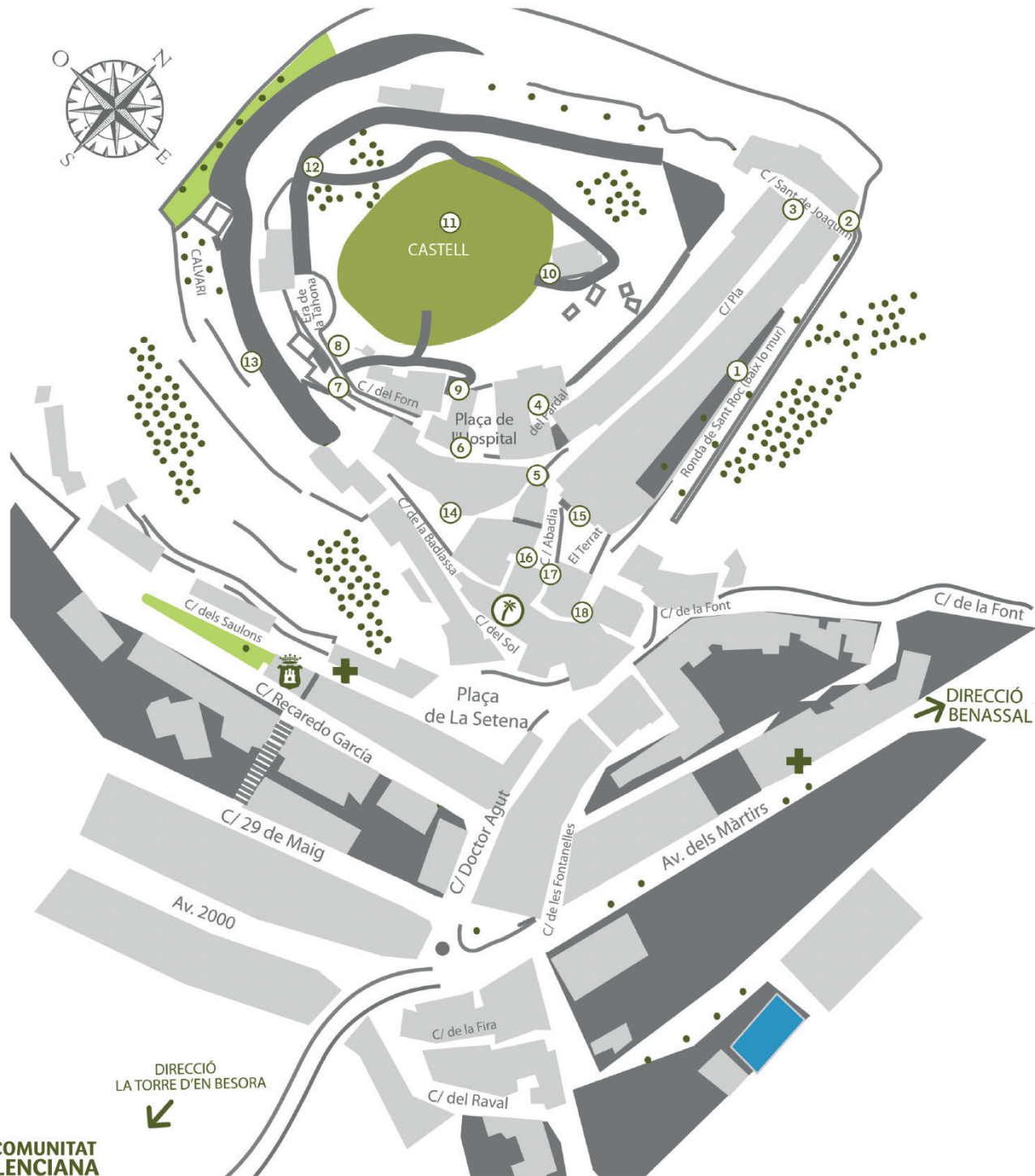
Antic **hospital**

L'Antic Hospital del s. XVII, continuació de l'obra social fundada per Domingo Serrana en el s. XIV, restaurat en 1993. L'arquitectura de l'hospital reflecteix la influència de l'època, amb elements notables de l'arquitectura barroca i renaixentista. Al llarg de la seua història, l'Antic Hospital ha exercit un paper vital en l'atenció mèdica i l'assistència als necessitats. Hui dia, després de la seua restauració, continua sent un valuós patrimoni cultural i un espai utilitzat per a exposar els elements de l'antiga escola.

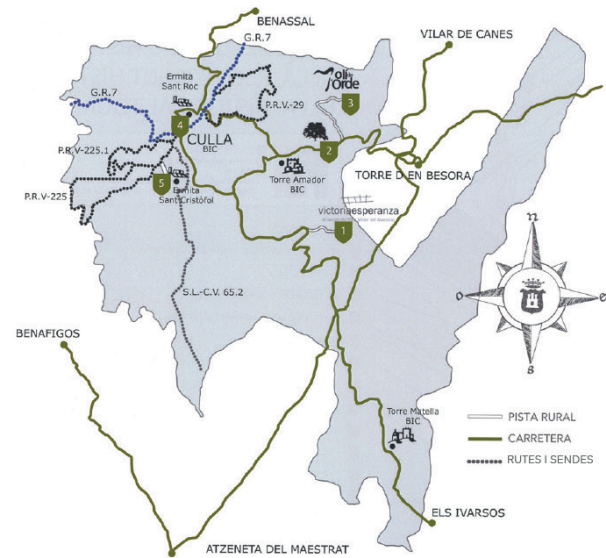
El **Castell**

El castell de Culla, amb arrels que es remunten a la dominació àrab i la seua posterior reconquesta en el segle XIII, va ser testimoni d'importants transformacions al llarg de la història. Encara que en l'actualitat conserva només uns pocs vestigis, com la Torre del Frare Pere i algunes torrasses del segle XIII, així com la porta d'entrada a la Barbacana i els escuts d'armes de l'Orde de Montesa, les seues muralles i fortificacions han sigut testimonis dels canvis de poder i les guerres carlistes. Malgrat els danys patits durant estos conflictes, el castell continua sent un símbol de la rica història de Culla, evocant el seu passat medieval i la seua importància estratègica a la regió.

- ① "Baix lo Mur"
- ② Mirador de Sant Roc
- ③ El carrer pla
- ④ La Plaça del Pardal
- ⑤ El Pelleric, les campanes i els perxes
- ⑥ "L'Antic hospital"
- ⑦ El mirador del Singlet
- ⑧ Als peus del castell
- ⑨ La porta de Barbacana
- ⑩ El Castell de Culla
- ⑪ Alcazaba
- ⑫ "L'era de la Tahona"
- ⑬ El calvari - Muralla Sud
- ⑭ "La porta nova"
- ⑮ Església de El Salvador i llegenda medieval
- ⑯ "El Perxet"
- ⑰ "La presó"
- ⑱ "Portal de la font"

- ① Parc Miner del Maestrat
- ② La Carrasca de Culla
- ③ Moli de l'Orde
- ④ Nucli Antic de Culla
- ⑤ Observatori Astronòmic

La Torre *Matella*

S'erigeix com un testimoni de la importància estratègica que tenia en la seua època, utilitzada per a la vigilància i la protecció de la zona.

El Molí *de l'Orde*

Antic molí fariner restaurat com a centre d'interpretació. Encara es veuen els escuts gravats en pedra de l'Orde de Montesa a la qual pertanyia.

Ermita de *Sant Cristòfol*

Construïda al segle XVIII i dedicada a Sant Cristòfol, el patró dels viatgers, es troba en un enclavament estratègic. El que la fa especialment destacada és el seu mirador adjacent, que ofereix vistes panoràmiques impressionants de la comarca.

Ermita de *Sant Roc*

Edifici religiós que data del segle XVI, important lloc de devoció en la comunitat. Es construeix en honor a Sant Roc, el patró dels malalts.

Astromastrat

L'observatori astronòmic de Culla està situat en el paratge de Sant Cristòfol o lloma d'En Bom, un dels millors miradors de la comarca de l'Alt Maestrat i a tan sols 1 quilòmetre del nucli urbà.

Este ofereix observacions astronòmiques amb l'objectiu de fomentar les activitats de turisme rural i oci nocturn dirigides a un públic amant de la naturalesa i la ciència, o curiosos d'este món de l'astronomia.

Durant les sessions s'observen els diferents cossos celestes i s'identifi quen bona quantitat de constel·lacions i estrelles visibles.

El Parc Miner *del Maestrat*

El Parc Miner del Maestrat es troba en el paratge natural de la Fontanella, situat a uns 800 metres d'altitud, i permet contemplar unes magnífiques vistes panoràmiques de la comarca de l'Alt Maestrat.

Esperanza i Victoria són les úniques mines de ferro visitables de la Comunitat Valenciana. En estes galeries es pot conèixer l'antiga indústria minera subterrània, recórrer els seus entramats túnels i saber com vivien i treballaven aquells homes que van deixar este extraordinari llegat.

Visitar-les és una aventura apassionant. Endinsar-se en les entranyes de la terra i descobrir els secrets més ocults de les antigues mines de ferro constitueix una vertadera experiència per als sentits.

La Carrasca

La famosa Carrasca de Culla és una majestuosa joia botànica que va ser declarada arbre monumental de la Comunitat Valenciana. Es calcula que va nàixer en les albrors del segle XVI, o fins i tot anterior, i des de llavors ha sigut i és testimoni mut de les diferents transformacions que ha patit el territori. Té uns 20 metres d'altura, 7 metres de circumferència del tronc, 35 metres de diàmetre de les branques i un pes estimat de 80 tones.

Se situa al costat de la mateixa carretera de la Torre d'en Besora a Culla, a uns 7,5 quilòmetres del nucli urbà. Prop de la mateixa zona existeix un Circuit d'orientació per a tota la família.

Recursos Naturals

Culla compta amb un terme municipal de 116 quilòmetres quadrats, una gran extensió que, per la seua abrupta orografia, es caracteritza per grans desnivells. La cota més baixa se situa a poc més de 300 msnm en la partida de Torre de Matella, prop de Els Ivarsos, i el punt més alt en el mateix castell, a 1.123 msnm.

El paisatge de Culla està format per profunds barrancs, escarpades muntanyes i alguna zona de més planícia. També està esguitat de nombroses coves i avencs, la qual cosa propicia una gran varietat de zones forestals i agrícoles.

L'àrea del Riu Montlleó està caracteritzada per la flora i fauna autòctones (grèvol, cabra hispànica, senglar, rapinyaires, voltors, etc.). En ella se situen la Roca de Penyacalva, el Frontó, el Morral de la Maciana, el Morral

de Castellalbo, el Morral Roig, la Roca de la Clapissa; la Cova del Moro, Cova de de els Lledoneres, Cova Blanca, Cova dels Cabres, Cova Redona i Al·lenc de Penyacalva; i diverses fonts, com la Font de Santa Maria, la Fonteta del Molinà, el Bassiolet i la Font de la Ferrerola.

La zona del Riu Molinell, amb abundància de brolladors i antics molins hidràulics hui en desús, però de gran valor etnològic: Moli Alt, Moli Toni, Moli Tòfol, Molinet i Moli Teresa. Es troben en esta àrea la Cova del Bovalar, del Molinell i la Covarcha; la Font del Molinell, de la Llosa, de la Carrasca, del Gargolè, la Fontassa i la dels Vinyes. Ha de destacar-se en este entorn la famosa Carrasca de Culla.

Fora del nucli urbà, es pot gaudir de multitud de llocs i paisatges idíl·lics en recórrer les diferents senderes senyalitzades, entre els quals destaquen:

- PR-CV 225.1 FONT DE L'OLI (2 h. 30 min. / 9 Km.)
- SL-CV 225 ROCA PENYACALVA (3 h. 20 min. / 12 Km.)
- PR-CV 297 COVA DEL BOVALAR (3 h. / 11 Km.)
- SL-CV 65.2 MOLINS DE VENT (3 h. / 9,5 Km.)

A més, trobem la Roca Penyacalva, una zona on practicar escalada lliure.

Quant a rutes de ciclisme, trobem el Tram de la Gran Travesia BTT Alt Maestrat, de 100km que uneix la comarca i enllaça amb altres rutes ciclistes de la zona del Baix Maestrat.

A més, en l'Oficina de Turisme disposen d'informació sobre itineraris de curt recorregut que donen resposta a la demanda d'excursions aptes per a realitzar amb menors o per a visitants sense preparació física prèvia.

Gastronomia de Culla

La varietat i riquesa gastronòmica de Culla es basa en els excel·lents productes locals: fruits secs, l'excel·lent oli d'oliva, mel, bolets, hortalisses, formatges i una gran varietat de carns i exquisits embotits, destacant, per la seua especial qualitat, la tòfona negra (*tuber melanosporum*) i combinant els diversos elements per a preparar exquisits plats tradicionals amb noms propis (tombet amb caragols blancs, carn de novia, perol) i dolços irresistibles (rotllets d'aiguardent, rotllos tous, coca celestial, pastissos de confitura, mantegades, magdalenes o clariandes). Participa en la Mostra de la Tòfona Negra que es realitza en municipis de la comarca al febrer de cada any. A més, tots els diumenges de temporada es fa el Mercat de la Tòfona i productes del Maestrat.

Tradicions i festes

Romeria a Sant Cristòfol: Se celebra el dilluns de Pasqua de Pentecosta. Es realitza la romeria fins a l'ermita i allí es repartix la tradicional "Prima".

Rogativa a Sant Joan de Penya-golosa: La rogativa des de Culla fins a l'ermita de Sant Joan de Penya-golosa se celebra el divendres i dissabte vespra del Corpus Christi. Documentada des d'abans de l'any 1400, ha sigut declarada Bé d'Interès Cultural Immaterial de la Comunitat Valenciana.

Festes patronals: Es celebren la setmana del 15, 16 i 17 d'agost, en honor al patró del poble El Salvador, a la Verge de l'Assumpció i a Sant Roc.

Sant Miquel: Se celebra l'últim cap de setmana de setembre.

Sant Pere Màrtir i Sant Antoni Abat: Mentre que la majoria de municipis solen celebrar Sant Antoni Abat a l'inici de l'any, Culla el celebra el mes d'abril. Esta peculiaritat es deu a unes intenses gelades esdevingudes un mes de Gener a principis del segle XX, que van obligar els habitants de Culla a posposar la data, fent-la coincidir amb Sant Pere Màrtir, que ha quedat com a definitiva.

Corpus Christi: L'ancestral celebració del Corpus Christi conserva un bon nombre de tradicions i costums populars de Culla, que sorprén per la riquesa i varietat del folklore local.

L'encesa: Es realitza en un cap de setmana de juliol.

Recreació de 1233: Té lloc un cap de setmana d'octubre.

WEB

Més informació:

www.altmaestrat.com | www.cullamagicaymedieval.es
Oficina de turisme 678 13 51 60 turismoculla@dipcas.es

MUNICIPI TURÍSTIC DE LA COMUNITAT VALENCIANA

